

Finansdepartementet
Dnr Fi2023/01693

Vår referens: 23-12227

PTS svar – Frågor om dagens och framtidens utmaningar på konnektivetsområdet

1. Bakgrund

Finansdepartementet har bitt PTS att lämna svar på ett antal frågor kring dagens och framtidens utmaningar på konnektivetsområdet.

PTS svar utgör i stort en sammanfattning av PTS tidigare rapporter och förslag till åtgärder. Underlag är främst rapporterna PTS-ER-2022-33 *Bredband till allt – åtgärder för ett helt uppkopplat Sverige* (nedan "Bredband till allt")¹, PTS-ER-2023-5 *Bättre mobil uppkoppling för tagresenärer i hela Sverige*² och *Hemställan om digital inkludering*³.

PTS bedömer att ett prioriterat första steg de närmsta åren är ett fokus på att få infrastrukturen på plats, både i form av fasta anslutningar och ändamålsenlig mobiltäckning. De statliga åtgärderna som vidtagits hittills har på goda grunder huvudsakligen fokuserat på att bygga ut infrastruktur för bredband till fasta anslutningar. PTS ser dock ett växande behov av att politiken de närmaste åren också tydliggör det offentliga roll avseende den mobila infrastrukturen och de mobila tjänsterna i geografiska områden där de kommersiella aktörerna inte bygger ut och i förhållande till befolkningsgrupper där marknadsaktörernas fokus är lågt.

¹ <https://www.pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2022/internet/rapport---bredband-till-allt---atgarder-for-ett-helt-uppkopplat-sverige---december-2022.pdf>

² <https://pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2023/pts-er-2023-5---battere-mobil-uppkoppling-for-tagresenarer-i-hela-sverige.pdf>

³ Hemställan sänd till finansdepartementet 2023-05-05, Diarienummer 23:7158, se bilaga 1. .

Därutöver behöver arbetet med de övriga fokusområden som PTS lyfter i detta svar delvis ske simultant eftersom de är nära sammanlänkade. En nödvändig förutsättning för att komma vidare med detta arbete och för att både privata och offentliga aktörer ska kunna bidra effektivt är dock en ny politisk inriktning. PTS ser därför positivt på det arbete som regeringskansliet har påbörjat i syfte att ta fram en ny politisk inriktning för bredbandspolitiken. En sådan ny inriktning är en grundförutsättning för de åtgärder som behöver vidtas, både på kort och lång sikt.

2. Frågeställningarna

2.1 Hur kommer det sammantagna behovet av konnektivitet att se ut under de kommande åren?

Sverige behöver tillgång till tillgängligt, ändamålsenligt och tillförlitligt bredband där och när behov finns. Det är kärnan i PTS rapport *Bredband till allt*. Det är dock inte bara viktigt att infrastrukturen kommer på plats, utan denna måste också förvaltas och nyttjas.

Digitaliseringsfrågan berör alla delar av vårt samhälle och i framtiden ökar behovet av att allt och alla kan koppla upp sig. Följande fyra fokusområden behöver enligt PTS uppfattning beaktas särskilt.

1. **Anslutning av de kvarvarande hushållen och arbetsställena** – Hur samhället ska kunna hjälpa de kvarvarande procenten av befolkningen och verksamheterna som idag saknar tillgång till snabbt bredband av god kvalitet att kunna få en tillräckligt bra anslutning i hemmet och på arbetsstället.
2. **Mobiltäckning där det behövs** – Hur Sverige kan säkerställa att det finns mobiltäckning och kapacitet för att både människor och saker ska kunna koppla upp sig där och när behov finns. En särskild utmaning är mer glesbyggda områden samt transportstråk i form av vägar och järnvägar.
3. **Tillförlitlighet** - Hur den infrastruktur som har etablerats, och kommer att etableras, ska kunna förvaltas så att den alltid fungerar, oavsett om detta är i fred eller i kris och krig. Detta omfattar bland annat att infrastrukturen ska vara resiliënt, robust, redundant, säker och betrodd.
4. **Digital inkludering** - Hur alla medborgare och andra delar av samhället ska kunna bli aktiva deltagare i den digitala världen och ta del av digitaliseringens fördelar.

2.1.2 Fast och trådlös infrastruktur

Sverige har kommit långt i utbyggnaden av bredband, men PTS ser samtidigt att olika accesstekniker i samverkan behövs för att ge hela landet den uppkoppling och de funktionaliteter som krävs för att möta samhällets långsiktiga digitaliseringsbehov. Det är troligt att fiber, radiolösningar (FWA), mobila lösningar (ex. 5G) och anslutning via satellit, kommer att kunna ge hela befolkningen och olika typer av verksamheter möjlighet att koppla upp sig.

Om målsättningen i en svensk politisk inriktning är uppfyllandet av det digitala årtiondets gigabitmål, vilket inkluderar alla, kommer den kvarvarande utbyggnaden i Sverige att bli mycket dyr. Regeringen har gett PTS i uppdrag att utreda möjligheten till stöd för bredbandsutbyggnad i glesbefolkade områden med hjälp av trådlös teknik. PTS ska redovisa uppdraget senast den 15 september 2023.⁴

Hela samhället behöver anpassas till digitaliseringen. En ändamålsenlig infrastruktur för bredband är en grundförutsättning för att kommuner och regioner ska kunna effektivisera vård, skola, omsorg och andra funktioner. Även myndighetsfunktioner och statlig service kommer i allt högre grad att ske online i framtiden.

Ett annat viktigt perspektiv är att det inte bara är mänskliga användare som behöver uppkoppling, utan även uppkopplade maskiner och saker. Detta kan vara allt från små sensorer och larm, till stora saker som skogsmaskiner och drönare.

Antalet uppkopplade saker (IOT, internet of things) ökar och användningen av stora mängder data i kombination med AI-funktioner kommer att utgöra en viktig del i den digitala omställningen. Detta gäller för allt från tillgänglighet till samhällstjänster, konkurrenskraftigt näringsliv, samhällets resiliens och vardagslivets behov och nöjen. Denna utveckling ökar behovet av tillgänglig och funktionell infrastruktur för mobila tjänster, så att uppkoppling kan ske där och när behov finns.

2.1.3 Tillförlitlighet

I takt med att samhället digitaliseras ökar behovet av uppkoppling med hög tillförlitlighet. Verksamheter och tjänster som tidigare utfördes manuellt och på plats är numera ofta automatiserade och beroende av uppkoppling. Om uppkopplingarna slutar att fungera blir konsekvenserna för samhället som helhet betydande. När bredbandsinfrastrukturen är på plats måste därför åtgärder vidtas för att uppkopplingarna alltid ska fungera.

Infrastrukturen för bredband är i dag en samhällskritisk infrastruktur och bör betraktas som ett samhällsintresse. Behovet av att infrastrukturen klarar olika påfrestningar tydliggörs också allt mer av det försämrade säkerhetsläget i vår omvärld. Infrastrukturen har exempelvis en betydelse för den samlade förmågan i totalförsvaret. Det är därför viktigt att frågan om infrastrukturens robusthet och tillförlitlighet lyfts på agendan.

⁴ Regeringsbeslut 2023-03-16. FI2023/01068 – Uppdrag att utreda stöd till bredbandsutbyggnad i glesbefolkade områden med hjälp av trådlös teknik.

PTS arbetar idag med att stärka infrastrukturens robusthet genom att anslå stöd riktade till olika robusthetsåtgärder, men myndigheten förespråkar också ett mer systematiskt arbete med robusthet.

2.1.4 Digital delaktighet

PTS ser behov av ökade satsningar på digital delaktighet. En möjlighet att koppla upp sig innebär inte att medborgarna automatiskt blir digitaliserade, utan ett arbete måste vidtas för att se till att medborgarna och samhället utnyttjar digitaliseringens möjligheter.

Omkring fem procent av befolkningen mellan 16 och 85 år (motsvarande cirka 400 000 individer) använder idag internet mer sällan än var tredje månad. Totalt är det tre procent av befolkningen som aldrig har använt internet.⁵

PTS har i *Hemställan om digital inkludering* påtalat utmaningar kring det faktum att en stor minoritet av befolkningen befinner sig i ett digitalt utanförskap. PTS har vidare föreslagit att myndigheten ska få i uppdrag att genomföra en nulägesbeskrivning som ska omfatta de områden där behov idag finns och konkreta förslag till åtgärder för att olika intressentgrupper ska kunna delta i det digitala samhället. Ett viktigt perspektiv är också att tillträde till infrastrukturen ska kunna fås till ett rimligt pris.

Det är viktigt att ett samlat grepp tas kring frågan och att ansvarsfördelningen tydliggörs. Detta samspekar också med de målsättningar som finns kring "digital skills" i EU:s digitala årtionde.

2.2 Vilka delar av samhällsutvecklingen är viktiga att ta i beaktande?

2.2.1 Uppkoppling där och när behov finns

Tillgängligt, ändamålsenligt och tillförlitligt bredband utgör en förutsättning för ett digitaliserat samhälle. Bredband har idag blivit ett måste för att kunna ta del av grundläggande samhällsservice och att fullt ut vara delaktig i samhället. PTS ser därför ett behov av att Sverige har och långsiktigt upprätthåller en samhällsbärande infrastruktur för bredband.

Detta innebär att skiftande tekniska lösningar måste komplettera varandra för att ge användare och saker uppkoppling där och när de behöver det. En god uppkoppling i hemmet

⁵ [Internetanvändningen ökar bland äldre i Sverige \(scb.se\)](https://www.scb.se/Internetanvandningen-okar-bland-aldre-i-Sverige).

och på arbetsstället räcker inte längre, utan det är idag lika viktigt och självklart att människor och saker har möjlighet att koppla upp sig i alla sammanhang och miljöer.

2.2.2 Uppkoppling som möjliggörare i ekonomin och på arbetsmarknaden

Möjligheten till uppkoppling är idag inte bara en grundsten i den digitala ekonomin, utan i ekonomin som helhet. Allt kräver uppkoppling – från kortterminalen i den lokala matvarubutiken, till skogsbruksföretaget som har digitaliserat sin verksamhet och de människor som utför sitt arbete på distans.

PTS har i *Bredband till allt* påtalat nyttan av tillgängligt, ändamålsenligt och tillförlitligt bredband där och när behov finns. Detta innebär att användare och saker ska kunna koppla upp sig där de behöver det, varför det behöver finnas tillförlitliga nät i stora delar av landet och inte enbart i stadsmiljöer. Uppkoppling är idag lika viktigt även exempelvis längs väg och järnväg, och i områden med rurala näringar.

Ett behov som särskilt har påtalats för PTS är möjligheten att koppla upp sig under arbetspendling med tåg.⁶ För många är tågpendling en återkommande del av vardagen och möjligheten att arbeta på tåget är en viktig del i att hela Sverige ska kunna leva. En sådan möjlighet bidrar med valfrihet kring var människor bor och arbetar.

2.2.3 Valfärdstjänster

Grunden i det svenska välfärdssystemet är att alla människor ska erbjudas behovsanpassade och effektiva välfärdstjänster av god kvalitet. Detta är en utmaning som växer och kostnaderna för att tillhandahålla välfärdstjänsterna stiger generellt allt eftersom behoven ökar. De digitala tjänsterna är numera en förutsättning för att hantera utmaningen med att leverera välfärdstjänster till alla invånare på ett kostnadseffektivt sätt.⁷

Digitaliseringen öppnar upp för nya möjligheter att utforma vård, skola och omsorg, men även andra funktioner som kommuner och regioner hanterar. En ändamålsenlig infrastruktur för bredband är nödvändig för att möjliggöra framväxten av digitaliserade välfärdstjänster.⁸

2.2.4 Digitalisering som möjlighet att minska klimatpåverkan

Bredbandsinfrastrukturer, inte minst infrastruktur för avancerade mobila tjänster, är möjliggörare för att minska klimatpåverkan. I EU-kommissionens gröna giv (eng. A European

⁶ Brev till PTS från Volvo, Siemens, Scania, H2 Green steel, Hitachi Energy, PostNord, Ikea, Northwolt och ABB, 2022-08-17, *Gör det möjligt att arbeta på tåget i Sverige*.

⁷ Bredband till allt, s. 29.

⁸ Bredband till allt, s. 29.

Green Deal), talas det om den sammanlänkade gröna och digitala omställningen (eng. twin transition). Det handlar om att använda sig av en accelererande och samhällsovergripande digital omställning i kombination med alltmer genomgripande åtgärder för att bromsa den globala klimatförändringen.⁹

Digital inkludering är avgörande för att förverkliga digitaliseringens möjligheter, även i perspektivet minskad klimatpåverkan. Bristande kunskap eller förtroende för digitala lösningar från användarens sida, kan leda till att digitaliseringen som en möjliggörare för en minskad klimatpåverkan inte förverkligas.

2.3 Vilka utmaningar finns för utvecklingen av den grundläggande infrastrukturen?

Sverige har hittills mätt målpuffyllnad i utbyggnaden av bredband till hushåll och arbetsställen som en möjlighet till anslutning (homes passed)¹⁰. PTS har i *Bredband till allt* föreslagit uppdaterade mål som istället fokuserar på att mäta faktisk anslutning (homes connected)¹¹ och aktiva uppkopplingar (homes activated)¹². För att uppnå dessa mål, och genom dem ge möjlighet till ett ökat digitalt deltagande, kommer etablering av infrastruktur behöva ske långt ut i näten, där användare som idag inte har faktisk anslutning ska få det.¹³

Homes connected- och Homes activated-målen speglar att konnektivitet inte endast kräver att infrastrukturen finns på plats i närheten av användaren, utan att användaren också måste få hjälp för att bli digitalt delaktig.

Idag är det främst de mest utmanande och kostnadsdrivande områdena som är kvar att etablera infrastruktur i. För att nå dessa områden måste olika tekniska lösningar tillåtas att komplettera varandra, och samhället som helhet måste hjälpas åt med koordinerade lösningar. Det kan också krävas riktade satsningar för att öka möjligheten till god mobil uppkoppling vid transportstråk, t.ex. längs vägar och ombord på tåg.¹⁴

⁹ Bredband till allt, s. 33.

¹⁰ Homes passed innebär att slutanvändaren ska ha ett nät sin absoluta närhet och därmed möjlighet att köpa en anslutning, men användaren behöver inte faktiskt vara ansluten.

¹¹ Homes connected innebär att slutanvändaren är ansluten till nätet.

¹² Homes activated innebär att slutanvändaren har ett aktivt bredbandsabonnemang.

¹³ Bredband till allt, s. 26.

¹⁴ PTS har i rapporten PTS-ER-2023:5 - *Bättre mobil uppkoppling för tågresenärer i hela Sverige* föreslagit olika åtgärder som kan underlätta god mobil uppkoppling i tågmiljön.

PTS förespråkar ett teknikneutralt förhållningsätt, där mål och stöd inte knyts till särskilda tekniker. Teknikneutrala mål säkerställer att konkurrensen på marknaden inte snedvrids och tar också höjd för den tekniska utveckling som kan ske under perioden.

Det är också viktigt att infrastrukturen är tekniskt uppdaterad. Detta innebär t.ex. att implementeringen av IPv6 måste fortskrida och öka i takt.¹⁵

2.4 Vilka förutsättningar behöver vara uppfyllda för att möta behoven av konnektivitet?

För att Sverige ska bli helt digitaliserat krävs att flera olika faktorer samverkar. Det måste finnas en tydlig politisk inriktning, riktade uppdrag till relevanta aktörer som ger mandat och skyldighet att vidta åtgärder för att nå måluppfyllnad och samordning inom alla berörda sektorer.

Sverige behöver också arbeta proaktivt med att identifiera och påverka de satsningar som EU gör på digitaliseringsområdet, så att synergier kan nås mellan dessa och nationella åtgärder. EU:s ambitioner och satsningar inom digitaliseringsområdet siktar inte bara på att EU ska bli bäst i världen på infrastruktur, tjänster och data, utan riktar även in sig mot flaskhalsar och potential i alla delar av digitaliseringens ekosystem. Detta görs bl.a. genom ett aktivt arbete med rättsakter, finansieringsprogram och övergripande strategier.

I slutändan krävs en palett av åtgärder för att nå digitalisering. PTS har bl.a. i rapporterna *Bredband till Allt* och *Bättre mobil uppkoppling för tågresenärer i hela Sverige* beskrivit åtgärder som myndigheten ser som dellösningar på detta komplexa problem.

2.4.1 Samordning av stöd

En ny politisk inriktning är en förutsättning för framtida stödåtgärder, eftersom det är tydligt att det kommer att krävas offentliga medel för att nå de sista procenten av landets hushåll och arbetsställen. PTS bedömer också att det är viktigt att olika stöd kan samordnas på ett bättre sätt, på nationell, regional och kommunal nivå, i syfte att öka effektiviteten i användningen av de offentliga medel som finns tillgängliga.

¹⁵ Utbredningen av IPv6 redovisas i PTS-ER-2023:18 - *IPv6 i allmänna kommunikationsnät i Sverige*.

2.5 Vad behöver olika aktörer bidra med?

Utgångspunkten är en marknadsmässig utbyggnad som kompletteras med offentliga insatser. Det är dock tydligt att det behövs ett starkare offentligt engagemang för att nå de områden som inte förväntas nås av kommersiell utbyggnad eller befintliga stödinsatser.

PTS påtalar i *Bredband till allt* att statens del i lösningen kräver ett offentligt åtagande som är bredare än det staten har i dag. Om bredbandspolitiken ska kunna utgå från samhällets behov, behöver fler samhällsaktörer engageras. En politisk inriktning behöver ha sin utgångspunkt i den mångfald av samhällsbehov som infrastrukturen måste tillmötesgå, idag och på sikt. Att tydliggöra det offentligas åtagande och långsiktiga engagemang blir en viktig del i en ny inriktning.

Det offentliga åtagandet behöver i högre grad omfatta regioner och kommuner. En stor del av ansvaret för välfärden ligger hos dem och utbyggnaden av bredband är avgörande för att kunna realisera nyttan med digitala välfärdstjänster.

Enligt PTS bör de krav som ställs på regionerna genom lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar kunna utgöra en utgångspunkt för regionernas roll. I lagen framgår det exempelvis att regionerna har i uppgift att ta fram regionala utvecklingsstrategier samt länsplaner för regional transportinfrastruktur. Ett liknande ansvar skulle kunna finnas avseende den digitala infrastrukturen. Avsikten är att möjliggöra systematiska analyser och därigenom ökad tydlighet i vad regionerna kan och bör ansvara för.¹⁶

Även statliga myndigheter måste i högre grad bidra till att Sverige får och upprätthåller en samhällsbärande infrastruktur för bredband, utifrån sina respektive ansvarsområden. Myndigheter och statliga bolag som förvaltar infrastruktur eller fastigheter kan t.ex. ges i uppdrag att ta fram strategier för hur den egna verksamheten ska bidra till genomförandet av den politiska inriktningen.

Utbyggnaden av ökad kapacitet i mobilnäten kommer att innebära etablering av ny infrastruktur. Ett sätt att minska kostnaden för en sådan utbyggnad är om det offentliga kan underlätta utbyggnaden. Detta skulle t.ex. kunna ske genom att mobiloperatörerna i högre grad kan få tillåtelse att nyttja befintlig infrastruktur, t.ex. fiber, master och fastigheter, vid etablering av nät.¹⁷

¹⁶ Bredband till allt, s. 28.

¹⁷ PTS har i rapport PTS-ER-2018:13 - *Kartläggning av hinder för utbyggnad av fast och mobilt bredband och förslag till hur processer kan effektiviseras* beskrivit hinder som har identifierats för bredbandsutbyggnad.

Detta svar har beslutats av generaldirektören Dan Sjöblom. I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Åsa Möller, ställföreträdande chefsjuristen Sofie Sandell, ställföreträdande enhetschefen Claes Palmgren och Erik Gustafsson (föredragande) deltagit.

Finansdepartementet
fi.registrator@regeringskansliet.se

Vår referens: 23:7158

Bilaga 1 - Hemställan angående regeringsuppdrag om digital inkludering

Förslag till uppdrag

PTS har de senaste åren i olika uppdrag beskrivit och reflekterat över utmaningar kring att öka den digitala inkluderingen i samhället, d.v.s. människors möjligheter, förmåga och vilja att använda digitala tjänster. Myndigheten har sett att konsekvenserna av att allt mer blir digitaliserat i kombination med att vissa människor, av olika anledningar, inte kan eller vill dra nytta av detta skapar problem på både individ- och samhällsnivå. Det behövs därför ett mer målinriktat och koordinerat arbete kring digital inkludering.

PTS föreslår med anledning av detta att myndigheten får i uppdrag av regeringen att i enlighet med vad som beskrivs nedan under rubriken Närmare om uppdraget göra en bred nulägesbeskrivning av det digitala utanförskapet, utifrån tidigare genomförda uppdrag, och identifiera behov av åtgärder samt i en handlingsplan presentera åtgärdsförslag för ökad digital inkludering.

Närmare om uppdraget

PTS ska göra en nulägesbeskrivning av det digitala utanförskapet samt en kartläggning av pågående aktiviteter och arbeten som syftar till att öka förutsättningarna för digital inkludering. Nulägesbeskrivningen ska utgå från bland annat PTS redovisning av regeringsuppdrag gällande digital omställning till följd av covid-19 där utmaningar, behov och

åtgärder inom flera olika perspektiv och sektorer lyfts fram.^{18;19} Nulägesbeskrivningen ska bland annat innehålla en beskrivning av inom vilka områden som behov av åtgärder har identifierats samt konkreta förslag till åtgärder för att olika intressentgrupper ska kunna delta i det digitala samhället. Åtgärderna ska presenteras i ett förslag till handlingsplan där även befintliga initiativ redovisas i en sammanhållen struktur. Genom att konsolidera och kraftsamla kring såväl redan pågående åtgärder som kring tidigare och nya förslag erhålls en överblick och arbetet kan drivas mer samlat och målinriktat.

Som en del i kartläggningen ska PTS även föreslå hur samverkansplattformen Digitalidag skulle kunna förvaltas och drivas inom PTS verksamhet.²⁰

Uppdraget finansieras under 2023 med befintliga medel. För 2024 har PTS i budgetunderlaget äskat medel för arbete med digital inkludering (äskande nr 3). Utöver detta behöver PTS ingen finansiering för uppdraget

För uppdragets genomförande behöver myndigheten 10 månader. Delrapportering av den del som rör Digitalidag ska göras senast 15 september 2023.

Vid genomförande av uppdraget ska myndigheten samråda med andra för digital inkludering relevanta aktörer, som Myndigheten för digital förvaltning (Digg), Statens servicecenter, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för tillgängliga medier, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Statens medieråd och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt andra relevanta myndigheter och intresseorganisationer.

Bakgrund

I dagens samhälle är digitaliseringen central, och utmaningarna kopplade till den omfattande förändringen som detta medför är många. Effekterna av digitaliseringen syns och lyfts fram i olika sammanhang varje dag. För de flesta skapas bättre möjligheter att på olika sätt delta i samhället men enligt SCB har 5 procent av befolkningen i åldern 16-85 år, motsvarande cirka fyrahundratusen individer, inte använt internet de senaste tre månaderna.²¹ Sverige har varit bra på att mobilisera kraft och styrning kring bredbandsutbyggnad och innovationsfrågor kopplat till digitaliseringen. På samma sätt behövs riktning och struktur för att främja en bred digital delaktighet i samhället bland annat för att motverka stora skillnader mellan

¹⁸ Regeringen, I2020/01584/D

¹⁹ Post- och telestyrelsen (2021), *Digital omställning till följd av Covid-19*, PTS-ER-2021:1

²⁰ Digitalidags webbsida: <https://digitalidag.org/>

²¹ SCB, *Internetanvändningen ökar i Sverige*, 2022-11-18, <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/befolkningens-it-anvandning/pong/statistiknyhet/befolkningens-it-anvandning-2022/>

medborgare, organisationer och företag samt för att skapa förutsättningar att på ett hållbart sätt ta tillvara digitaliseringens möjligheter.

I flera tidigare rapporter och redovisningar har det konstaterats att såväl nyttor som utmaningar med den ökade digitaliseringen medför ett behov av att kraftsamla kring digital inkludering. Konkreta förslag har tidigare lagts fram, till exempel i Digitaliseringsrådets rapport *Delaktighet i en digital tid* där förslag på åtta åtgärder ges.²² Förslag har även redovisats av PTS i rapporten *Digital omställning till följd av Covid-19* där även Digitaliseringsrådets tidigare förslag lyfts fram.²³

Andra aktiviteter och rapporter som stödjer uppfattningen av en samlad ansats är bland annat ett initiativ inom Nordiska ministerrådet med syfte att bidra till en inkluderande digital transformation inom Norden/Baltikum, genom samarbete, dialog och erfarenhetsutbyte mellan "practitioners and policymakers".²⁴ PTS deltar med expert i arbetet. I betänkandet *Styrkraft i funktionshinderpolitiken* betonas att det krävs att flera aktörer samarbetar och samverkar eftersom digitaliseringsfrågan är mycket bred och påverkar i stort sett alla samhällsområden.²⁵ PTS har tillsammans med Digg i uppdrag att bidra till uppföljningen av strategin för funktionshinderpolitikens genomförande med fokus på digitalisering.

I rapporten *DIGITALISERING FÖR ALLA? Digitaliseringens konsekvenser för det civila samhället* konstateras det att digitaliseringen ger upphov till nya former av inkludering och exkludering, som inte nödvändigtvis följer tidigare identifierade sociala grupper, utan skär på nya sätt. Ekonomisk situation, urbanitet/ruralitet, kognitiv förmåga, läs- och skrivförmåga på svenska och engelska, samt digital vana och digitala färdigheter är de nya skärningarna.²⁶ Rapporten pekar på att unga, äldre och personer med funktionsnedsättning, inte befinner sig entydigt i varken digital inkludering eller exkludering. Istället är grupperna fragmenterade, där vissa individer är inkluderade och andra exkluderade, inte beroende på sin tillhörighet till dessa grupper, utan beroende på hur de som individer positioneras i förhållande till de skärningar som har mest avgörande betydelse för deras digitala inkludering.

I rapporten *Bredband till allt* beskriver PTS hur fokus framåt breddas från ett starkt fokus på infrastrukturutbyggnad till att ge människors möjlighet och vilja att vara digitalt aktiva.

²² Digitaliseringsrådet (2019), *Delaktighet i en digital tid*. Dnr:19-12347

²³ Post- och telestyrelsen (2021), *Digital omställning till följd av Covid-19*, PTS-ER-2021:1

²⁴ Digital Inclusion in Action, <https://nordregio.org/research/digital-inclusion-in-action/>

²⁵ Styrkraft i funktionshinderspolitiken, SOU 2019:23

²⁶ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) (2022) *DIGITALISERING FÖR ALLA? Digitaliseringens konsekvenser för det civila samhället*

Rapporten lyfter behovet av att den digitala utvecklingen kommer att kräva utökade insatser inom området digital delaktighet.²⁷

I den europeiska förklaringen om digitala rättigheter och principer för det digitala decenniet lyfts flera aspekter kring digital inkludering fram.²⁸ Bland annat görs gemensamt åtaganden att se till att utformning, utveckling, spridning och användning av tekniska lösningar respekterar de grundläggande rättigheterna och att se till att ingen lämnas utanför den digitala omställningen. Förklaringen refereras till i artikel 3 punkt 2 i EU-kommissionens policyprogram för det digitala årtiondet, där det uttrycks att "Medlemsstaterna och kommissionen ska när de samarbetar för att uppnå de allmänna syftena i denna artikel beakta de digitala principer och rättigheter som anges i den europeiska förklaringen om digitala rättigheter och principer för det digitala decenniet."²⁹

Digitalisering kan leda till förenkling och självständighet men också till svårigheter, hinder och utanförskap hos individer. För att skapa de bästa förutsättningarna i detta sammanhang behövs en strävan mot att alla ska kunna vara med och att så många som möjligt även ska vilja nyttja digitaliseringens fördelar.

När samhället nu i större utsträckning bygger på att människor är digitala och att de vill använda samhällets digitala tjänster behövs också ett samlat arbete för att alla ska ha denna möjlighet på liknande villkor. Den ansvarsförskjutning som t.ex. begreppet e-hälsa har skapat genom att föra över delar av hälsoansvaret på individen från hälso- och sjukvården gör att vissa har fått ökade möjligheter medan andra känner av begränsningar i att hantera sin hälsa.^{30;31} Förväntningar och beredskap att hantera en ansvarsförskjutning skiljer sig mellan generationer, personer i gruppen 30-39 år verkar axla den individuella ansvaret med självklarhet medan gruppen 70-79 år förväntar sig att samhället ska ta en aktiv roll.³² Det krävs förståelse/kunskap och insatser från tjänestetillhållarnas sida likväl som att användarna måste ges möjlighet att lära sig, förstå eller kunna få hjälp.

²⁷ Post- och telestyrelsen (2022), *Bredband till allt-åtgärder för ett helt uppkopplat Sverige*, PTS-ER-2022:33

²⁸ Europeisk förklaring om digitala rättigheter och principer för det digitala decenniet, 2023/C 23/01

²⁹ Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2022/2481 av den 14 december 2022 om inrättande av policyprogrammet för det digitala decenniet 2030

³⁰ Townsend A, Leese J, Adam P, McDonald M, Li LC, Kerr S, Backman CL (2015), *Ehealth, Participatory Medicine, and Ethical Care Providers' Use of Health-Related Internet Information*. J Med Internet Res. 2015 Jun 22;17(6)

³¹ Christian Østergaard Madsen, Ida Lindgren, Ulf Melin (2022), *The accidental caseworker – How digital self-service influences citizens' administrative burden*, Government Information Quarterly, Volume 39, Issue 1, 2022, 101653, ISSN 0740-624X

³² Fristedt S, Svärth S, Löfqvist C, Schmidt SM, Iwarsson S (2021), "Am I representative (of my age)? No, I'm not"- Attitudes to technologies and technology development differ but unite individuals across rather than within generations. PLOS ONE. 2021 April 22. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250425>

Digitalidag är en temadag och en samverkansplattform med aktörer från såväl offentlig som privat sektor. Digitalidag syftar till att skapa en kraftsamling och engagera hela samhället till att ta tillvara digitaliseringens möjligheter. Digitalidag har drivits sedan 2019. Under denna tid har viktiga strukturer och nätverk etablerats. 2023 arrangeras Digitalidag för sista gången i nuvarande form. PTS ser att Digitalidag även fortsatt kan vara en värdefull plattform för arbete med digital inkludering och att Digitalidag skulle passa väl in i myndighetens arbete med att minska digitala klyftor i landet. Digitalidags nuvarande styrelse ser också gärna att PTS tar över ansvaret för att förvalta och utveckla arbetet, i samverkan med Digg och Statens servicecenter, som även de är aktiva i verksamheten sedan tidigare. PTS ser därför att det inom ramen för uppdraget bör ingå att undersöka om, och hur, samverkansplattformen Digitalidag kan förvaltas och drivas inom PTS verksamhet.

Parallellt med de trender och samhällsliga förändringar som digitaliseringen för med sig i samhället så måste hänsyn tas till grundläggande samhällsperspektiv gällande jämlikhet. För att skapa ett samhälle där alla har samma möjligheter och kan ta del av den nytta som digitaliseringen medför behövs en överblick och en gemensam kraftsamling mot gemensamma mål. Genom detta uppdrag tas de första stegen mot detta mer digitalt inkluderande samhälle.

Denna hemställan är beslutad av generaldirektören Dan Sjöblom. I ärendets slutliga handläggning har även handläggaren Jörgen Ahlström (föredragande), avdelningschefen Åsa Möller och enhetschefen Andreas Richter deltagit.

Vid föredragningen närvarade även avdelningschefen Kerstin Karlsson och chefsjuristen Karolina Asp.

